ט: שבעת ימים פרק ראשון יומא

ששהו את קיניהן. שהיו מביאות במלאות ימי לידתן ליטהר לאכול בקדשים והם היו בעלי (ו) גיאות והיו מתרשלין בהקרבתן והנשים ממתינות שם על שיקריבום ומשתהות מלחזור למקומן אלא בעליהן ומבטלין את הנשים מפריה ורביה: **מבשפרע.** דריש בטוטריקון מהשתרר ריש אחד: **שני ריעים.** (ח) נלמ שהעמיד מנשה בהיכל. ברה לשון ריעות כשתי נשים לאיש אחד וכעמתה ברתה (שמואל א ו) ואשה אל אחותה לא תקח לצרור (ויקרא יח): **רשאיה כשוחד ישפוטו.** סיפיה דקרא ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו וגו': **ועליסס.** אמקדש ראשון קאי: **ושלא גזירום.** שדה (ט) עיין וכמות יער. ועיין מורכה במטטאטא השמד (ישעיה יד) כמו ויעה ברד מחסה כזב (שם כח): **שנתגלה עונם.** לא היו מכסין פשעיהם: **נתגלה קנס.** לפי מלאות פשעיהם שנה אפקוד אמכם (ירמיה מט): **אחרונים לא נתגלה עונם.** בני מקדש שני רשעים היו בטתר: **כירה עוכית.** בית המקדש: **עידיכם כירה.** בנין הבית עד לכם בדבר שלא חזר לנו וחזר לרשעים: **סגיאא לכו.** לכל בני בבל שלא עלו בימי עזרא ומנעו שכינה מלבוא (ז) מלשוב לשרות בבית שני: **נמשלסס ككסף.** שאינו נרקב כך לא היימס מסרים שכינה: **דדלתות.** שער שיש בו שני לתות פותח אחד וחבירו סוגר כך עליסס לאמאין: **שהרקב שולע בו.** מקלתו תולעת אוכלתו מתוכו ומקלתו קייס כך קלת חזון שכינה היה שם וכלו לא היה: **מאי ארז.** מאי נמשלתם לארז דקאמר: **אמר עולא סממגור.** (י) מכתתו ומגרדו מבפנים. סממגור שם תולעת: **מאי סממגור.** כלומר למה נמשלו בבית שני לסממגור לענין שריית שכינה: **א"ר אבא בא קול.** נשמייר להו כאשר נשאר מן הארז מקלת מועטו: **שדי נגרא ביניהו.** אז (כ) הרוחן תחליף אז הפוסטו היה אז ר"ש בן לקיש היה הרוחן זעירי פשט לו היה אז רבה בר בר חנה פשט לו היה ור"א היה הרוחן: **כי אמא.** ר"ש בן לקיש לקמיה דר' יוחנן וסיפר לו כך אמרתי לו לפלוני:

מעפ"י

רבי אליעזר דמרא דארעא דישראל הוה לא הוה משתעי רשב"ל בהדיה. פי' לא היה מתחיל לדבר עמו אבל כשר"א היה מתחיל לדבר עם ריש לקיש היה משיב לו כלאשכחן בפ"ק דזבחים (דף ה.) גבי רמי ר"ל על מעוהי ומקשי אם כשרים הן לילו כו' שהשיב לו ר"א וגם הוא חזר והשיב לו: מיי

ששהו את קיניהן מיהא מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום בזיון קדשים דכתיב [1]גם בטרם יקטירון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבושל כי אם הי ויאמר אליו האיש קטר יקטירון ביום החלב וקח לך כאשר תאוה נפשך ואמר לא כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה ותהי חטאת הנערים גדולה מאד את פני ה' כי נאצו האנשים את מנחת ה': [6]מקדש ראשון מפני מה חרב מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים ע"ז דכתיב [2]כי קצר המצע מהשתרע [6] מאי קצר המצע מהשתרע [3]א"ר יונתן קצר מצע זה מהשתרר עליו שני רעים כאחד [2]והמסכה צרה כהתכנס א"ר שמואל בר נחמני כי מטי רבי יונתן להאי קרא בכי אמר מאן דכתיב ביה [3]כונס כנד מי הים נעשית לו מסכה צרה גלוי עריות דכתיב [4]ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וברגליהן תעכסנה יען כי גבהו בנות ציון [5]שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות בקומה זקופה ומשקרות עינים דהוו מליין כוחלא עיניהן הלוך וטפוף תלכנה שהיו מהלכות עקב בצד גודל וברגליהן תעכסנה א"ר יצחק שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהן [6] וכשמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתיזות עליהן ומכניסין בהן יצה"ר כארם [4] בכעוס שפיכות דמים דכתיב [5]וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא את ירושלם פה לפה [7] אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב [7]מפני שהיתה בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות ע"ז גלוי עריות ושפיכות דמים [8] רשעים היו [9]אלא שתלו בטחונם בהקב"ה אתאן למקדש ראשון דכתיב [6]ראשיה בשוחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה [10]לפיכך הביא עליהן הקב"ה ג' גזרות כנגד ג' עבירות שבידם שנאמר [7]לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם והכתיב [8]מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספוק אל ירך וא"ר [11](אליעזר) אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם ההיא בנשיאי ישראל הואי דכתיב [8]זעק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי ותניא זעק והילל בן אדם יכול לכל תלמוד לומר היא בכל נשיאי ישראל ר' יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם אמר רבי יוחנן טובה צפורנן של ראשונים מכריסו של אחרונים א"ל ריש לקיש אדרבה אחרונים עדיפי אף על גב דאיכא שעבוד מלכיות קא עסקי בתורה אמר ליה [12]בירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם תנו עיניכם בבירה איכא דאמרי אמר להם עדיכם בירה ריש לקיש הוי סחי בירדנא אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא א"ל אלהא סגינא לכו דכתיב [9]אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ككסף שאין רקב שולט בו עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו מאי ארז אמר עולא סממגור מאי סממגור אמר רבי אבא בת קול כדתניא [13]משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ועדיין היו משתמשין בבת קול וריש לקיש מי משתעי בהדי רבה בר בר חנה ומה רבי [11](אליעזר) [6]דמרא דארעא דישראל הוה ולא הוה משתעי ר"ל בהדיה דמאן דמשתעי ר"ל בהדיה בשוק יהבו ליה עיסקא בלא סהדי בהדי רבב"ח משתעי אמר רב פפא שדי גברא ביניהו או ריש לקיש הוה וזעירי או רבה בר בר חנה הוה ור"א כי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל לאו היינו טעמא (ו) א"נ סליקו כולהו בימי עזרא לא הוה שריא שכינה במקדש שני דכתיב [10]יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם אף

נאצו האנשים את מנחת ה': [6]מקדש ראשון מפני מה חרב מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים ע"ז דכתיב [2]כי קצר המצע מהשתרע [6] מאי קצר המצע מהשתרע [3]א"ר יונתן קצר מצע זה מהשתרר עליו שני רעים כאחד [2]והמסכה צרה כהתכנס א"ר שמואל בר נחמני כי מטי רבי יונתן להאי קרא בכי אמר מאן דכתיב ביה [3]כונס כנד מי הים נעשית לו מסכה צרה גלוי עריות דכתיב [4]ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וברגליהן תעכסנה יען כי גבהו בנות ציון [5]שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות בקומה זקופה ומשקרות עינים דהוו מליין כוחלא עיניהן הלוך וטפוף תלכנה שהיו מהלכות עקב בצד גודל וברגליהן תעכסנה א"ר יצחק שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהן [6] וכשמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתיזות עליהן ומכניסין בהן יצה"ר כארם [4] בכעוס שפיכות דמים דכתיב [5]וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא את ירושלם פה לפה [7] אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב [7]מפני שהיתה בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות ע"ז גלוי עריות ושפיכות דמים [8] רשעים היו [9]אלא שתלו בטחונם בהקב"ה אתאן למקדש ראשון דכתיב [6]ראשיה בשוחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה [10]לפיכך הביא עליהן הקב"ה ג' גזרות כנגד ג' עבירות שבידם שנאמר [7]לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם והכתיב [8]מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספוק אל ירך וא"ר [11](אליעזר) אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם ההיא בנשיאי ישראל הואי דכתיב [8]זעק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי ותניא זעק והילל בן אדם יכול לכל תלמוד לומר היא בכל נשיאי ישראל ר' יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם אמר רבי יוחנן טובה צפורנן של ראשונים מכריסו של אחרונים א"ל ריש לקיש אדרבה אחרונים עדיפי אף על גב דאיכא שעבוד מלכיות קא עסקי בתורה אמר ליה [12]בירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם תנו עיניכם בבירה איכא דאמרי אמר להם עדיכם בירה ריש לקיש הוי סחי בירדנא אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא א"ל אלהא סגינא לכו דכתיב [9]אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ككסף שאין רקב שולט בו עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו מאי ארז אמר עולא סממגור מאי סממגור אמר רבי אבא בת קול כדתניא [13]משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ועדיין היו משתמשין בבת קול וריש לקיש מי משתעי בהדי רבה בר בר חנה ומה רבי [11](אליעזר) [6]דמרא דארעא דישראל הוה ולא הוה משתעי ר"ל בהדיה דמאן דמשתעי ר"ל בהדיה בשוק יהבו ליה עיסקא בלא סהדי בהדי רבב"ח משתעי אמר רב פפא שדי גברא ביניהו או ריש לקיש הוה וזעירי או רבה בר בר חנה הוה ור"א כי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל לאו היינו טעמא (ו) א"נ סליקו כולהו בימי עזרא לא הוה שריא שכינה במקדש שני דכתיב [10]יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם אף

תוספות ישנים לא הוה מישתעי ריש לקיש בהדיה. כלומר לא היה פותח לדבר עמו כשם מלאת דכדימותא אבל מליצו [6] בכתובות פרק שני (דף כה:) (וכובמים פ"ק) (דף ה.) שדיבר עמו שמעת מילוי דבר נפחא כו':

[6] נ"ל בכתובות פ"ב שדיבר כו' שמע' מילי דבר נפחא כו' ומתמה פ"ק.

מסורת הש"ס

[1] גם בטרם יקטרון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבושל כי אם חי ויאמר אליו האיש קטר יקטירון כיום החלב וקח לך כאשר תאוה נפשך ואמר לא כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה: ותהי חטאת הנערים גדולה מאד את פני ה' כי נאצו האנשים את מנחת ה':

[2] כי קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס: ישעיהו כח כ

[3] כונס כנד מי הים נתן באצרות תהומות:

תהלים לג ז

[4] ויאמר יי יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפף תלכנה וברגליהם תעכסנה:

ישעיהו ג טז

[5] וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלם פה לפה לבד מחטאתו אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני יי:

מלכים ב כא טז

[6] ראשיה בשוחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל יי ישענו לאמר הלוא יי בקרבנו לא תבוא עלינו רעה:

מיכה ג יא

[7] לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יער: מיכה ג יב

[8] זעק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי היא בכל נשיאי ישראל מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספק אל ירך:

יחזקאל כא יז

[9] אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז:

שיר השירים ח ט

[10] יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם והי כנען עבד למו:

בראשית ט כז

רבינו חננאל

מקדש ראשון חרב על ג' דברים עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים כו'. אבל שנאת חנם לא היתה אלא בנשיאיהם ולא בשאר העם. רשעים הם ותלו בטחונם בהקב"ה שנאמר ועל ה' ישענו לאמר. מקדש שני אע"פ שהיתה בהם [תורה ומצות וגמ"ח חרב משום שנאת חנם], ללמד ששקולה שנאת חנם כנגד עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. [אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף] פי' אם עלו כולם, היו כחומה ולא היו נמאסים, כדכתיב הן אל כביר ולא יאמס והיו [נ"א אלא היו] נבנים בטירת כסף והיתה רוח הקודש שורה בהם. וכיון שעלו בדלדלות, נסתלקה מהן רוח הקודש ודברי הנבואה באין להן כמלוח ארז שהן ברז פי' בת קול. דאמר מר משמתו חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל ועדיין היו משתמשין בבת קול כו'. אמאי לא שריא במקדש שני שכינה, דכתיב וישכן באהלי שם.

ויש לשפת הנהר (מזבחין כג.). דמרא דארעא דישראל הוה. נקי מכל מקרייי (נימין יפ:) נקי מכלאים דם מכל חכמי ארץ ישראל (נדה כ:).

הגהות הב"ח

(א) גמ"א מהסמרע והמסכה צרה כהתכנס מאי קגר: (ב) שם מנמנעיהן ומהלכות בשוקי ירושלים וכשמגיעות כו' בועטות בקרקע ומתיזות: (ג) שם כאדם דעבנא שפיכות דמים כו': (ד) שם פה לפה רשעים היו אלא שתלו בטחונם וכו' והר הבית לבמות יער אבל מקדש שני שאנו בקיאים בו שהיו עוסקין בתורה כו': (ה) שם ושפיכות דמים ומקדש ראשון לא היה היה שנאת חנם והכתיב כל"ל והשאר נמחק: (ו) שם דא"נ שהיו כו' בעלי גאוה וכו': (ח) שם ד"ה שני ריעים. שהעמיד מנשה צלם בהיכל כל"ל: (ט) שם ד"ה ושגם מיהיה כו' שדה ועיים יומות יער עיים חורבה: (י) שם ד"ה אמר עולא כו' סממגור. שהסס מכתתו ומגרדו מבפנים סס שם התולעת: (כ) שם ד"ה שדי נגרא כו' אז את הרוחן תחליף אז את הפוסטו:

מוסף רש"י

ששהו את קיניהן. שהיו מקרבין לאקריב שום קרבן אלא בקיאי, מדכתיב (מ"א כ) גם בטרם יקטירון את החלב יעי', וכבהיו זבות ויולדות כאות ממקום אחר לשלם לאקריב את קיניהן, והן היו מאסרין מלהקריבן והנשים לא היו יכולין לעמוד עליהם שיקריבו והיו שוהות שם ולא היו מחזרות אצל בעליהן עד שהלו קיניהן קרבן והיו עסוקות לקדשים ולימנע לעזרה, לשיקר מעלה עליהם כאילו שכבום, שהיו מונעים אותן מפריה ורביה (שבת נה:). **מהשתרר עליו שני רעים.** שכינה ידמות הפלוף. מלא. בית המקדש (סנהדרין קג:). **נעשית לו מסכה צרה.** כאשה שנעשית צרה לחבירתה (שם). שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה. שהלה נפה על רגלם מכתתה וכאה בני לה. וגמאות היו לשיקר מספר כנגיתן (שבת שם:). ומשקרות עינים דהוו מליין כוחלא. לשון סיקרא. סיקיר. לשון הכנה (שם). **עקב בצד גודל.** למעט נהיגין שהיו מתהלכין כה וכאה כפסיעותיה (שם). **תעכסנה.** כמו (משלי ז) וכמכס אל מוסר אל. וכאה אדם שם נחש. וקרי ליה עכס על שם שאינו מטילו אלא על ידי כעס (שבת שם). **בכעוס.** נחש כעוסה (שם). ג' גזרות. שדה תחרש. עיין תהיה. ולגמות יער (שם). **כנגד ג' עבירות.** כשחל ישפוטו. ממחיר יורו. ונביאיה ككסף יקסמו (שם). יהב ליה ידא. שיעמן כן לקים עליו

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com